

Anna Żurek

PROGRAMY NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO/DRUGIEGO w ramach dodatkowych zajęć lekcyjnych w szkole podstawowej

Poziomy A1-B1

**NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA**

**Programy nauczania
języka polskiego jako obcego/drugiego
w ramach dodatkowych zajęć lekcyjnych
w szkole podstawowej**

Anna Żurek

**Programy nauczania
języka polskiego jako obcego/drugiego
w ramach dodatkowych zajęć lekcyjnych
w szkole podstawowej**

POZIOMY A1–B1

Lublin 2024

Redakcja merytoryczna
Katarzyna Stankiewicz, Marta Gołębiowska

Redakcja językowa
Hanna Miera

Opracowanie graficzne i skład
Katarzyna Koza

Projekt okładki
Michał Wolski

Wydanie
Fundacja Wspierania Myśli Polskiej
Lublin 2024

ISBN: 978-83-963994-6-5

Projekt pn. „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”, przyjęty do finansowania w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”, ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 lipca 2021 r., numer rej. NdS/552155/2022/2022.

<http://integracja.fwmp.pl>

Spis treści

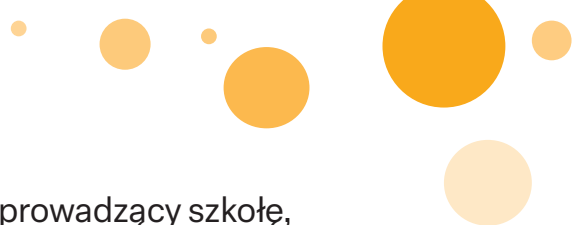
Spis treści	5
1. Założenia programowe	7
2. Specyfika uczących się	9
3. Cele ogólne nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego	11
4. Cele szczegółowe	13
4.1. Komunikacyjne działania receptywne (rozumienie)	14
4.2. Komunikacyjne działania produktywne (tworzenie wypowiedzi)	15
5. Treści nauczania	18
5.1. Katalog fonetyczny	18
5.2. Katalog tematyczny z elementami języka szkolnej edukacji	20
5.3. Katalog intencji komunikacyjnych	22
5.4. Katalog gramatyczny (nauka o języku)	24
5.5. Katalog socjokulturowy	25
6. Metody i techniki nauczania	32
7. Materiały dydaktyczne w projekcie „Integracja przez język”	36
8. Ewaluacja osiągnięć uczących się języka polskiego jako obcego/drugiego	41
Bibliografia	43

Założenia programowe

Programy adresowane są do uczniów z Ukrainy, doświadczających migracji przymusowej na skutek działań wojennych na terenie ich kraju, którzy biorą udział w dodatkowych lekcjach języka polskiego w polskich szkołach podstawowych. Jest to dość zróżnicowana grupa uczących się, dlatego też każdorazowo należy dostosowywać treści nauczania do ich potrzeb i bieżącego poziomu zaawansowania językowego.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, uczniowie z Ukrainy mogą korzystać z dodatkowych zajęć języka polskiego w minimalnym wymiarze dwóch godzin tygodniowo, prowadzonych indywidualnie lub grupowo (Dz.U. 2017 poz. 1655 z późn. zm.). Do dodatkowej i bezpłatnej nauki języka polskiego mają oni prawo nie dłużej niż przez 24 miesiące (art. 165 ust. 10 ustawy Prawo oświatowe, Dz.U. 2023 poz. 900 t.j.).

W ten sposób umożliwiono uczniom cudzoziemskim nadrobienie zaległości w zakresie znajomości polszczyzny w jej komunikacyjnym i przedmiotowym wymiarze. Poza tym zwrócono uwagę na potrzebę dostosowania metod i form realizacji programów nauczania do indywidualnych potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów z doświadczeniem migracji (w tym uchodźstwa). Oprócz wsparcia edukacyjnego zapewniono prawnie pomoc psychologiczno-pedagogiczną ukierunkowaną na diagnozowanie ich specjalnych potrzeb edukacyjnych w odniesieniu do kształcenia językowego, przedmiotowego oraz wsparcia psychologiczno-pedagogicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1280).

Dodatkowe zajęcia języka polskiego organizuje organ prowadzący szkołę, w której uczeń realizuje naukę zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego¹. Ważnym kryterium skierowania na tego typu zajęcia jest brak znajomości języka polskiego lub niewystarczająca biegłość do korzystania z nauki w klasach ogólnych. Ustawa z 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa zagwarantowała dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze nie mniejszym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo dla osób przybyłych z terytorium Ukrainy od 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022 poz. 583)².

Dodatkowe lekcje języka polskiego – ze względu na swą specyfikę – są organizowane w różny sposób zależnie od ustaleń szkoły. Uczniowie z Ukrainy zwykle łączeni są w grupy kilkusobowe, niekoniecznie według poziomu zaawansowania czy wieku, co skutkuje dużą trudnością w nauczaniu. Ponadto lekcje te mogą być dla nich sporym obciążeniem, ponieważ odbywają się zwykle po całym dniu regularnej nauki w szkole, często w godzinach popołudniowych lub nawet wieczornych. Z tego powodu nierzadko motywacja uczestników zajęć – wraz z upływem czasu – drastycznie spada.

Programy mogą być realizowane na podstawie dostępnych podręczników napisanych z myślą o dzieciach i młodzieży uczących się języka polskiego jako obcego oraz materiałów przygotowanych w ramach projektu „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”³.

-
- 1** W rozporządzeniu MEN z 21 marca z 2022 r. uczniowie z Ukrainy otrzymali prawo do uczęszczania na dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze nie niższym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo (Dz.U. 2022 poz. 645).
 - 2** Stan na rok szkolny 2023/2024.
 - 3** Projekt pn. „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”, przyjęty do finansowania w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”, ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 lipca 2021 r., numer rej. NdS/552155/2022/2022.

Specyfika uczących się

Uczniów z doświadczeniem migracyjnym (w tym uchodźczym) z Ukrainy wyróżnia – ze względu na opanowany pierwszy język słowiański – szybsza niż w innych grupach dzieci cudzoziemskich akwizycja języka polskiego jako obcego/drugiego. Bliskość języków słowiańskich, do których należy m.in. język polski i ukraiński, sprawia, że niektóre sprawności i podsystemy języka polskiego są dla nich łatwiejsze do opanowania, i znacznie przyspiesza naukę polszczyzny.

Znajomość specyficznych potrzeb tej grupy uczących się ułatwia proces nauczania i uczenia się języka polskiego jako obcego/drugiego. Z przeglądu dostępnej na ten temat literatury przedmiotu (Dzierżawin 2009; Żurek 2023; Seretny 2023; Levchuk 2023) wynika, że uczniów z Ukrainy cechuje między innymi:

- duże zróżnicowanie pod względem poziomu zaawansowania językowego;
- nierównomierny rozwój kompetencji językowych;
- silne wpływy interferencyjne z języka rodzimego na różnych płaszczyznach języka polskiego;
- rozdźwięk między czytaniem ze zrozumieniem tekstów w języku polskim i słuchaniem (czyli sprawnościami receptywnymi) a mówieniem i pisanem (sprawnościami produktywnymi);
- szybko opanowywane słownictwo przy znacznych deficytach gramatycznych, ortograficznych i w zakresie tworzenia wypowiedzi pisanych.

Bardzo ważnym aspektem, który należy uwzględnić podczas realizowania programu, jest stosunek uczniów z Ukrainy do nowej kultury i nowego języka kraju zamieszkania. U większości dzieci ukraińskich przybyłych do Polski przed napaścią Rosji na Ukrainę motywacja do nauki języka polskiego była

znaczna, wynikała bowiem z pobudek pragmatycznych – język polski stanowił dla nich narzędzie komunikowania się z otoczeniem i zdobywania wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji szkolnej. Dla uczniów uchodźczych podjęcie edukacji w polskiej szkole to często konieczność wynikająca z migracji o charakterze przymusowym, która zwykle jest kojarzona ze stresem, niepewnością i poczuciem tymczasowości. Doświadczenia traumatyczne dzieci z Ukrainy negatywnie wpływają na ich proces nauczania i uczenia się, przyczyniając się do negowania wszystkiego, co nowe i nieznane, bierności, wycofania, a nawet dotychczas nieobserwowanych u danego dziecka zachowań agresywnych. Jak podkreślają nauczyciele, motywacja do nauki w tej grupie uczących się spada, co z kolei związane jest bezpośrednio nie tylko z doświadczeniami wojny, ale też z przymusową migracją i koniecznością akulturacji (Łosiak 2023).

Cele ogólne nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego

Cele nauczania języka polskiego jako języka dodatkowego⁴ (ang. *Polish as Additional Language*, w skrócie PAL) powinny być ściśle powiązane z ogólnymi celami nauczania i wychowania uczniów w szkole podstawowej. Obejmują one przede wszystkim naukę języka polskiego jako obcego z uwzględnieniem elementów języka szkolnej edukacji. Dotyczą zarówno rozwoju poznawczego i emocjonalnego ucznia, jak i aspektu kulturowo-społecznego gwarantującego skuteczniejszą integrację z nowym środowiskiem.

Do najważniejszych celów ogólnych nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego podczas dodatkowych zajęć należy:

- budowanie poczucia bezpieczeństwa i ułatwienie procesu aklimatyzacji;
- wzbudzanie zainteresowania uczniów językiem polskim i kulturą polską;
- motywowanie ich do nauki języka polskiego jako obcego/drugiego;
- rozwijanie biegłości językowej niezbędnej do skutecznego komunikowania się w języku polskim, a tym samym efektywnej integracji z nowym środowiskiem edukacyjnym;
- kształtowanie kompetencji uczniów w zakresie języka szkolnej edukacji;
- kształtowanie sprawności rozumienia ze słuchu, czytania ze zrozumieniem, mówienia i pisania;

4 W opracowaniu będziemy używać określeń *język polski jako język dodatkowy* w znaczeniu język polski nauczany na dodatkowych bezpłatnych zajęciach, gwarantowanych przez zarządzenie MEiN. Ten termin wpisuje się w nazewnictwo stosowane w krajach z dłuższą tradycją wielojęzyczności i wielokulturowości, jak np. w Wielkiej Brytanii (*English as a Additional Language*).

-
- integrowanie wiedzy językowej z pozajęzykową (przedmiotową i kulturową);
 - rozwijanie u nich umiejętności strategicznych i mediacyjnych;
 - wspieranie rozwoju dwujęzyczności i dwukulturowości.

Cele szczegółowe

Ze względu na to, że podstawowy wymiar godzin przeznaczony na dodatkowe zajęcia z języka polskiego wynosi 2 godziny tygodniowo (a w przypadku uczniów z Ukrainy przybyłych po 24.02.2022 – 6 godzin), na realizację materiału wypada około 70 lub 210 godzin lekcyjnych. Jest to duża rozbieżność, dlatego też niniejsze opracowanie zawiera treści nauczania z poziomów A1–B1 według skali biegłości językowej Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (2003) – przechodzi więc od poziomu podstawowego do poziomu samodzielności językowej.

Efektywne uczestnictwo w przedmiotach, takich jak np. język polski (jako ojczysty), historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, może zapewnić poziom językowy bliski B2 i C1. Jednak uczniowie z doświadczeniem migracji – pomimo często niewystarczającego poziomu zaawansowania w języku polskim – mają do czynienia ze specjalistyczną odmianą polszczyzny podczas różnych lekcji. Dlatego też zaleca się podczas dodatkowych zajęć z języka polskiego integrowanie treści kształcenia językowego z treściami przedmiotowymi sprawiającymi trudność uczącym się.

Cele szczegółowe dla poszczególnych poziomów zaawansowania językowego w zakresie komunikacyjnych działań receptywnych (rozumienie) i produktywnych (tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych) oraz podsystemów językowych wyglądają następująco:

4.1. Komunikacyjne działania receptywne (rozumienie)

	A1	A2	B1
	Uczący się		
Rozumienie wypowiedzi ustnych (słuchanie)	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawowe słownictwo i wyrażenia dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie proste pytania • rozumie proste polecenia nauczyciela i je wykonuje • rozumie proste wypowiedzi na bliskie mu tematy (np. dom, rodzina, szkoła) • rozróżnia wypowiedzi ustne formalne i nieformalne 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie często używane słownictwo i wyrażenia spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie proste pytania • rozumie często powtarzane przez nauczyciela polecenia i je wykonuje • rozumie proste wypowiedzi na bliskie mu tematy (np. dom, rodzina, szkoła) • rozróżnia wypowiedzi ustne formalne i nieformalne 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie słownictwo i wyrażenia dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie różne pytania • rozumie często powtarzane przez nauczyciela polecenia i je wykonuje • rozumie wypowiedzi na bliskie mu tematy (np. dom, rodzina, szkoła) • rozróżnia wypowiedzi ustne formalne i nieformalne
Rozumienie wypowiedzi pisemnych (czytanie ze zrozumieniem)	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawowe wyrazy i wyrażenia dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie ogólny sens krótkich dialogów i uproszczonych tekstów na tematy codzienne • rozumie proste polecenia w podręczniku • rozróżnia proste wypowiedzi ustne formalne i nieformalne 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawowe wyrazy i wyrażenia dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie ogólny sens krótkich dialogów i uproszczonych tekstów na tematy codzienne • rozumie proste polecenia w podręczniku • rozróżnia wypowiedzi ustne i pisemne formalne i nieformalne • wyszukuje informacje w różnych prostych tekstach (planie zajęć, rozkładzie jazdy, e-mailu, programie telewizyjnym, ulotkach, menu) 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie podstawowe wyrazy i wyrażenia dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego • rozumie ogólny sens krótkich dialogów i uproszczonych tekstów na tematy codzienne • rozumie proste polecenia w podręczniku • rozróżnia wypowiedzi ustne i pisemne formalne i nieformalne • wyszukuje informacje w różnych tekstach (planie zajęć, rozkładzie jazdy, e-mailu, programie telewizyjnym, ulotkach, menu, zaproszeniach, ogłoszeniach, notatkach)

4.2. Komunikacyjne działania produktywne (tworzenie wypowiedzi)

	A1	A2	B1
Tworzenie wypowiedzi ustnych (mówienie)	Uczący się w zakresie swobodnego wypowiedzania się		
	<ul style="list-style-type: none"> • literuje poznane słowa • nawiązuje kontakt, przedstawia się, pyta o samopoczucie • wymienia członków rodziny • opisuje kogoś lub coś • opowiada, co lubi, a czego nie lubi robić • nazywa otaczające go przedmioty • recytuje z pamięci proste rymowanki 	<ul style="list-style-type: none"> • literuje poznane słowa • nawiązuje kontakt, przedstawia się, pyta o samopoczucie • wymienia członków rodziny • opisuje kogoś lub coś • opowiada, co lubi, a czego nie lubi robić • nazywa otaczające go przedmioty • recytuje z pamięci proste rymowanki, wiersze • odpowiada ustnie na pytania do tekstu • krótko streszcza usłyszane lub przeczytane teksty 	<ul style="list-style-type: none"> • literuje poznane słowa • nawiązuje kontakt, przedstawia się, pyta o samopoczucie • wymienia członków rodziny • opisuje kogoś lub coś • opowiada, co lubi, a czego nie lubi robić • nazywa otaczające go przedmioty • recytuje z pamięci proste rymowanki, wiersze, piosenki • odpowiada ustnie na pytania do tekstu • krótko streszcza usłyszane lub przeczytane teksty • parafrazuje swoją wypowiedź (mówi innymi słowami to samo) • wyjaśnia znaczenie słów • tłumaczy polskie słowa i wyrażenia na swój język rodzimy i odwrotnie • porównuje kulturę polską z kulturą rodzimą
	Uczący się w zakresie swobodnego wypowiedzania się		
	<ul style="list-style-type: none"> • zadaje pytania dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego oraz na nie odpowiada • prowadzi krótkie dialogi oficjalne i nieoficjalne z rówieśnikami i nauczycielami (pod warunkiem, że mówią wolno i starannie) 	<ul style="list-style-type: none"> • zadaje pytania dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego oraz na nie odpowiada • prowadzi krótkie dialogi oficjalne i nieoficjalne z rówieśnikami i nauczycielami (pod warunkiem, że mówią wolno i starannie) 	<ul style="list-style-type: none"> • zadaje pytania dotyczące spraw życia codziennego i szkolnego oraz na nie odpowiada • prowadzi krótkie dialogi oficjalne i nieoficjalne z rówieśnikami i nauczycielami (pod warunkiem, że mówią wolno i starannie)

Ciąg dalszy tabeli ze strony 15:

	A1	A2	B1
	Uczący się w zakresie swobodnego wypowiedzania się		
Tworzenie wypowiedzi ustnych (mówienie)	<ul style="list-style-type: none"> prosi o powtórzenie komunikatu wyraża niezrozumienie przekazuje podstawowe informacje o sobie i swoich bliskich 	<ul style="list-style-type: none"> prosi o powtórzenie komunikatu wyraża niezrozumienie opowiada o sobie i swoich bliskich tłumaczy polskie słowa i wyrażenia na swój język rodzimy i odwrotnie 	<ul style="list-style-type: none"> prosi o powtórzenie komunikatu wyraża niezrozumienie opowiada o sobie i swoich bliskich tłumaczy polskie słowa i wyrażenia na swój język rodzimy i odwrotnie robi notatki wypowiada się na temat przeczytanych tekstów (w tym specjalistycznych – przedmiotowych)
Tworzenie wypowiedzi pisemnych (pisanie)	<ul style="list-style-type: none"> zna polski alfabet zna podstawowe reguły ortograficzne zna polską wersję pisma odręcznego zapisuje poznane słowa i wyrażenia umiejętnie przepisuje pojedyncze słowa i krótkie teksty uzupełnia krzyżówki i luki w tekście podpisuje ilustracje tworzy krótkie teksty (dialogi, opisy człowieka, mieszkania, szkoły, wypowiedzi o codziennych czynnościach, rodzinie) tworzy różne proste teksty (SMS, dialog, opis, pozdrowienia) 	<ul style="list-style-type: none"> zna polski alfabet zna podstawowe reguły ortograficzne zna polską wersję pisma odręcznego zapisuje poznane słowa i wyrażenia umiejętnie przepisuje pojedyncze słowa i krótkie teksty uzupełnia krzyżówki i luki w tekście podpisuje ilustracje tworzy krótkie teksty (dialogi, opisy człowieka, mieszkania, szkoły, wypowiedzi o codziennych czynnościach, rodzinie) podkreśla w tekstach słowa-kłucze odpowiada pisemnie na pytania do tekstu robi krótkie notatki na podstawie tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> zna polski alfabet zna podstawowe reguły ortograficzne zna polską wersję pisma odręcznego zapisuje poznane słowa i wyrażenia umiejętnie przepisuje pojedyncze słowa i krótkie teksty uzupełnia krzyżówki i luki w tekście podpisuje ilustracje tworzy krótkie teksty (dialogi, opisy człowieka, mieszkania, szkoły, wypowiedzi o codziennych czynnościach, rodzinie) podkreśla w tekstach słowa-kłucze odpowiada pisemnie na pytania do tekstu robi krótkie notatki na podstawie tekstu

Ciąg dalszy tabeli ze stron 15–16:

	A1	A2	B1
Tworzenie wypowiedzi pisemnych (pisanie)	Uczący się w zakresie swobodnego wypowiedzania się		
		<ul style="list-style-type: none">• tworzy różne proste teksty (SMS, dialog, opis, pozdrowienia, zaproszenie, list, wywiad)	<ul style="list-style-type: none">• streszcza teksty• tworzy różne proste teksty (SMS, dialog, opis, pozdrowienia, zaproszenie, list, wywiad, plan wydarzeń, opowiadanie, rozprawkę, charakterystykę, sprawozdanie)

Treści nauczania

5.1. Katalog fonetyczny

Wykaz poszczególnych etapów w nauczaniu i uczeniu się wymowy polskiej u uczniów z pierwszym językiem słowiańskim

Etap 1

- słuchanie i rozpoznawanie poszczególnych głosek (ćwiczenia słuchu fonemowego)

Etap 2

- słuchanie i poprawne wymawianie sylab otwartych o konstrukcji CV (spółgłoska–samogłoska), VCV (samogłoska–spółgłoska–samogłoska), VC (samogłoska–spółgłoska)

Etap 3

- słuchanie i poprawne wymawianie wyrazów zawierających ćwiczoną głoskę w pozycji nagłosowej
- słuchanie i poprawne wymawianie wyrazów zawierających ćwiczoną głoskę w pozycji śródgłosowej
- słuchanie i poprawne wymawianie wyrazów zawierających ćwiczoną głoskę w pozycji wygłosowej

Etap 4

- słuchanie i poprawne wymawianie sylab ze zbitką spółgłoskową zawierającą ćwiczoną głoskę
- słuchanie i poprawne wymawianie wyrazów ze zbitką spółgłoskową zawierającą ćwiczoną głoskę

Etap 5

- słuchanie i poprawne wymawianie zdań zawierających ćwiczoną głoskę

5.2. Katalog tematyczny z elementami języka szkolnej edukacji

Zakres	A1	A2	B1
Ja i moja rodzina	<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe informacje o sobie i swojej rodzinie (imię, nazwisko, adres, wiek, miejsce zamieszkania, narodowość) • opis wyglądu i cech charakteru • hobby, rozrywki 	<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe informacje o sobie i swojej rodzinie (imię, nazwisko, adres, wiek, miejsce zamieszkania, narodowość, język, zawód) • opis wyglądu i cech charakteru • hobby, rozrywki 	<ul style="list-style-type: none"> • podstawowe informacje o sobie (imię, nazwisko, adres, wiek, miejsce zamieszkania, narodowość, język, zawód, rola społeczna, data i miejsce urodzenia, szkoła) • informacje o rodzinie (historia rodziny, uroczystości rodzinne, krewni, relacje) • opis wyglądu, cech charakteru, uczuć • hobby, rozrywki, upodobania
Dzień jak co dzień	<ul style="list-style-type: none"> • pory dnia • godziny • nazwy dni tygodni • czynności związane z codziennymi aktywnościami 	<ul style="list-style-type: none"> • pory dnia • godziny • nazwy dni tygodni • czynności związane z codziennymi aktywnościami 	<ul style="list-style-type: none"> • pory dnia • godziny • nazwy dni tygodni • czynności związane z codziennymi aktywnościami • zajęcia pozalekcyjne
Szkoła	<ul style="list-style-type: none"> • pomieszczenia w szkole • przedmioty szkolne • oceny • przybory szkolne • plan lekcji • sklepik szkolny • miesiące 	<ul style="list-style-type: none"> • pomieszczenia w szkole • przedmioty szkolne • oceny, testy • przybory szkolne • plan lekcji • sklepik szkolny • miesiące • kalendarium szkoły • podstawowe słownictwo przedmiotowe (np. z plastyki, muzyki) 	<ul style="list-style-type: none"> • pomieszczenia w szkole • przedmioty szkolne • oceny, testy, egzaminy • przybory szkolne • plan lekcji • sklepik szkolny • miesiące • kalendarium szkoły • szkolne wydarzenia • słownictwo przedmiotowe (np. z plastyki, muzyki, informatyki)
Miejsce zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> • miejscowość • mieszkanie, dom • pomieszczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • miejscowość • mieszkanie, dom, blok • pomieszczenia 	<ul style="list-style-type: none"> • miejscowość • mieszkanie, dom, blok, dom jednorodzinny, bliźniak • pomieszczenia

Ciąg dalszy tabeli ze strony 19:

Zakres	A1	A2	B1
Miejsce zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> • meble i sprzęty domowe • podwórko, boisko • najbliższe otoczenie (sklepy, poczta, dworzec, biblioteka) 	<ul style="list-style-type: none"> • meble i sprzęty domowe • podwórko, boisko • najbliższe otoczenie (sklepy, poczta, dworzec, biblioteka, kościół, restauracja, kawiarnia) 	<ul style="list-style-type: none"> • meble i sprzęty domowe • podwórko, boisko • najbliższe otoczenie (sklepy, poczta, dworzec, biblioteka, kościół, restauracja, kawiarnia, galeria)
Czas wolny	<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowania, hobby • umiejętności • gry i zabawy • sposoby spędzania wolnego czasu • sport 	<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowania, hobby • umiejętności • gry i zabawy • sposoby spędzania wolnego czasu • sport, znani sportowcy • podstawowe słownictwo z zakresu wychowania fizycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • zainteresowania, hobby • umiejętności • gry i zabawy • sposoby spędzania wolnego czasu • sport, znani sportowcy, dyscypliny sportowe, zawody, wydarzenia sportowe • codzienne słownictwo z zakresu wychowania fizycznego
Zakupy	<ul style="list-style-type: none"> • owoce, warzywa, produkty spożywcze • posiłki, dania, napoje • nazwy sklepów • nazwy ubrań i kolorów 	<ul style="list-style-type: none"> • owoce, warzywa, produkty spożywcze • posiłki, dania, napoje • nazwy sklepów i punktów usługowych • nazwy ubrań i kolorów • pieniądze • znane polskie potrawy 	<ul style="list-style-type: none"> • owoce, warzywa, produkty spożywcze • posiłki, dania, napoje • przepisy kulinarne • nazwy sklepów i punktów usługowych • nazwy ubrań i kolorów • pieniądze • usługi • znane polskie potrawy i potrawy innych krajów
Przyroda	<ul style="list-style-type: none"> • pory roku • pogoda • nazwy popularnych roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • pory roku • pogoda • nazwy popularnych roślin i zwierząt • podstawowe terminy z zakresu przyrody i biologii 	<ul style="list-style-type: none"> • pory roku • pogoda • nazwy popularnych roślin i zwierząt • ochrona przyrody • często używane terminy z zakresu przyrody i biologii

Zakres	A1	A2	B1
Zdrowie i higiena	<ul style="list-style-type: none"> • samopoczucie • części ciała • higiena osobista • wizyta u lekarza • choroby 	<ul style="list-style-type: none"> • samopoczucie • części ciała, organy wewnętrzne • higiena osobista • wizyta u lekarza • choroby • lekarstwa, apteka 	<ul style="list-style-type: none"> • samopoczucie • części ciała, organy wewnętrzne • higiena osobista • wizyta u lekarza • choroby • lekarstwa, apteka • zasady zdrowego żywienia • zdrowy styl życia
Zwiedzanie	<ul style="list-style-type: none"> • środki komunikacji • nocleg (hotel, pensjonat) • nazwy roślin i zwierząt • mapa Polski, kierunki świata • atrakcje turystyczne • polskie miasta i województwa 	<ul style="list-style-type: none"> • środki komunikacji • nocleg (hotel, hostel, pensjonat) • nazwy roślin i zwierząt • mapa Polski i mapa Europy, kierunki świata • atrakcje turystyczne • polskie miasta i województwa • najważniejsze stolice w Europie • podstawowe terminy geograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> • środki komunikacji, komunikacja miejska • nocleg (hotel, hostel, pensjonat, schronisko, apartament, pokój gościnny) • nazwy roślin i zwierząt • mapa Polski i mapa świata, kierunki świata • atrakcje turystyczne • polskie miasta i województwa • najważniejsze stolice na świecie
Uroczystości i święta	<ul style="list-style-type: none"> • urodziny, imieniny • święta państwowe i religijne • zwyczaje i tradycje • czas wolny od szkoły (ferie zimowe, wakacje) 	<ul style="list-style-type: none"> • urodziny, imieniny • święta państwowe i religijne • zwyczaje i tradycje • czas wolny od szkoły (ferie zimowe, wakacje) • podstawowe terminy z historii 	<ul style="list-style-type: none"> • urodziny, imieniny • święta państwowe i religijne • zwyczaje i tradycje • czas wolny od szkoły (ferie zimowe, wakacje) • często używane terminy z historii i wiedzy o społeczeństwie
Kultura, media i technika	<ul style="list-style-type: none"> • film • teatr • muzyka • taniec • malarstwo • rzeźba 	<ul style="list-style-type: none"> • film • teatr • muzyka • taniec • malarstwo • rzeźba 	<ul style="list-style-type: none"> • film • teatr • muzyka • taniec • malarstwo • rzeźba

Ciąg dalszy tabeli ze stron 19–21:

Zakres	A1	A2	B1
Kultura, media i technika	<ul style="list-style-type: none"> • literatura piękna (uproszczone teksty) • media (internet, telewizja, radio) 	<ul style="list-style-type: none"> • literatura piękna (uproszczone teksty) • podstawowe terminy z języka polskiego i nauki o języku • media (internet, telewizja, radio, media społecznościowe) • ważne wydarzenia kulturalne • wybitni twórcy kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • literatura piękna (uproszczone teksty) • często używane terminy z języka polskiego i nauki o języku • media (internet, telewizja, radio, media społecznościowe, prasa) • ważne wydarzenia kulturalne • wybitni twórcy kultury • wynalazki i odkrycia

5.3. Katalog intencji komunikacyjnych

Zakres	A1	A2	B1
Podstawowe zwroty grzecznościowe	<ul style="list-style-type: none"> • powitanie, pożegnanie • przedstawianie siebie • pytanie o samopoczucie • pozdrawianie • przepraszanie • dziękowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • powitanie, pożegnanie • przedstawianie siebie • pytanie o samopoczucie • pozdrawianie • przepraszanie • dziękowanie • zapraszanie 	<ul style="list-style-type: none"> • powitanie, pożegnanie • przedstawianie siebie • pytanie o samopoczucie • pozdrawianie • przepraszanie • dziękowanie • zapraszanie • komplementowanie
Pytanie o informację i udzielanie informacji	<ul style="list-style-type: none"> • pytanie o informację • udzielanie podstawowych informacji • nazywanie • definiowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • pytanie o informację • udzielanie podstawowych informacji • nazywanie • definiowanie • identyfikowanie • relacjonowanie wypowiedzi własnych 	<ul style="list-style-type: none"> • pytanie o informację • udzielanie podstawowych informacji • nazywanie • definiowanie • identyfikowanie • relacjonowanie wypowiedzi własnych lub osób trzecich • uzasadnianie • parafrazowanie

Zakres	A1	A2	B1
Wzywianie do działania	<ul style="list-style-type: none"> • zadawanie pytań, wzywianie do mówienia • proszenie • proponowanie • wyrażanie zgody • odmawianie 	<ul style="list-style-type: none"> • zadawanie pytań, wzywianie do mówienia • proszenie • proponowanie i przyjmowanie propozycji • wyrażanie zgody • odmawianie • wydawanie poleceń 	<ul style="list-style-type: none"> • zadawanie pytań, wzywianie do mówienia • proszenie • proponowanie, przyjmowanie i odrzucanie propozycji • wyrażanie zgody • odmawianie • wydawanie poleceń • doradzanie i odradzanie • zabranianie
Wyrażanie emocji	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie sympatii i antypatii • wyrażanie radości i smutku • wyrażanie upodobania • wyrażanie potrzeby 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie sympatii i antypatii • wyrażanie radości i smutku • wyrażanie upodobania • wyrażanie potrzeby • wyrażanie zadowolenia i niezadowolenia • wyrażanie życzenia 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie sympatii i antypatii • wyrażanie radości i smutku • wyrażanie upodobania • wyrażanie potrzeby • wyrażanie zadowolenia i niezadowolenia • wyrażanie życzenia • wyrażanie nadziei • wyrażenia zaskoczenia • wyrażanie pragnień
Zajmowanie stanowiska	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie opinii, • potwierdzanie, aprobata • negacja, dezaprobata 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie opinii, • potwierdzanie, aprobata • negacja, dezaprobata • wyrażanie niepewności • zaprzeczanie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie opinii, • potwierdzanie, aprobata • negacja, dezaprobata • wyrażanie niepewności • zaprzeczanie, sprzeciw • wyrażanie przekonania • obiecywanie, oferowanie zrobienia czegoś
Wyrażanie pojęć ogólnych	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie cechy • wyrażanie posiadania i przynależności • wyrażanie relacji w przestrzeni • wyrażanie relacji czasowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie cechy, właściwości w odniesieniu do rzeczy i osób • wyrażanie posiadania i przynależności • wyrażanie relacji w przestrzeni 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie cechy, właściwości, stanu w odniesieniu do rzeczy, osób, faktów • wyrażanie posiadania i przynależności

Ciąg dalszy tabeli ze stron 22–23:

Zakres	A1	A2	B1
Wyrażanie pojęć ogólnych	<ul style="list-style-type: none"> • porównywanie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie relacji czasowych • porównywanie • wyrażanie konieczności • wyrażanie sposobu • wyrażanie ilości i jakości 	<ul style="list-style-type: none"> • wyrażanie relacji w przestrzeni • wyrażanie relacji czasowych • porównywanie • wyrażanie sposobu • wyrażanie konieczności • wyrażanie ilości i jakości • wyrażanie możliwości • wyrażanie warunku i konsekwencji

5.4. Katalog gramatyczny (nauka o języku)

A1	A2	B1
<ul style="list-style-type: none"> • części mowy • odmiana rzeczowników regularnych przez przypadki w liczbie pojedynczej • odmiana rzeczowników nieregularnych typu <i>rok, człowiek, tydzień</i> • odmiana czasowników <i>być, mieć, nazywać się, mieszkać, lubić, uczyć się</i> • tworzenie podstawowych pytań (<i>Kto to jest? Co to jest? Czy...? Gdzie? Jaki?</i>) • odmiana zaimków osobowych i dzierżawczych przez przypadki w liczbie pojedynczej • odmiana przymiotników w liczbie pojedynczej • odmiana liczebników głównych i porządkowych przez przypadki w liczbie pojedynczej • rozróżnianie przymiotników i przysłówków • wykrzykniki 	<ul style="list-style-type: none"> • części mowy • odmiana rzeczowników regularnych przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej • odmiana rzeczowników nieregularnych typu <i>rok, człowiek, tydzień, zwierzę</i> • koniugacja czasownika • czas teraźniejszy, przyszły i przeszły • tryb rozkazujący • komunikacyjne użycie trybu przypuszczającego (<i>Chciałbym..., Czy mogłabyś...?</i>) • tworzenie podstawowych pytań (<i>Kto to jest? Co to jest? Czy...? Gdzie? Jaki? Czy? Dlaczego?</i>) • odmiana zaimków osobowych, dzierżawczych, wskazujących przez przypadki w liczbie pojedynczej • odmiana przymiotników w liczbie pojedynczej 	<ul style="list-style-type: none"> • części mowy • odmiana rzeczowników przez wszystkie przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej • odmiana rzeczowników nieregularnych typu <i>rok, człowiek, tydzień, zwierzę, przyjaciel</i> • koniugacja czasownika • czas teraźniejszy, przyszły i przeszły • tryb rozkazujący • komunikacyjne użycie trybu przypuszczającego (<i>Chciałbym..., Czy mogłabyś...?</i>) • tworzenie podstawowych pytań (<i>Kto to jest? Co to jest? Czy...? Gdzie? Jaki? Czy? Dlaczego? Skąd? Czemu? Po co?</i>) • odmiana zaimków osobowych, dzierżawczych, wskazujących i pytajnych przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej

A1	A2	B1
<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie zdań pojedynczych, złożonych współrzędnie (ze spójnikami <i>i, ale, lub</i>) i podrzędnie (połączonych spójnikami <i>bo, że, czy</i>) • części zdania • związek zgody • podmiot i orzeczenie • zdanie oznajmujące • zdanie pytające 	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana liczebników głównych i porządkowych przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej • stopniowanie przymiotników i przysłówków • tworzenie zdań pojedynczych, złożonych współrzędnie (ze spójnikami <i>i, a, ale, lub</i>) i podrzędnie (połączonych spójnikami <i>bo, że, czy, gdy</i>) • części zdania • związek zgody i związek rzędu • podmiot, orzeczenie, dopełnienie • zdanie oznajmujące • zdanie pytające • zdanie rozkazujące 	<ul style="list-style-type: none"> • odmiana przymiotników w liczbie pojedynczej i mnogiej • odmiana liczebników głównych i porządkowych przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej • stopniowanie przymiotników i przysłówków • tworzenie zdań pojedynczych, złożonych współrzędnie (ze spójnikami <i>i, a, ale, lub, albo, więc</i>) i podrzędnie (połączonych spójnikami <i>bo, że, czy, gdy, kiedy, dlatego że, ponieważ</i>) • zdanie złożone podrzędnie dopełnieniowe, okolicznikowe, przydawkowe • części zdania • związek zgody, związek rzędu, związek przynależności • podmiot (gramatyczny, szeregowy, domyślny), orzeczenie, dopełnienie, przydawka, okolicznik • zdanie oznajmujące • zdanie pytające • zdanie rozkazujące

5.5. Katalog socjokulturowy

Katalog socjokulturowy jest oparty na opracowanych w ramach projektu materiałach dydaktycznych pt. „Edukacja – język – kultura. Polsko-ukraińskie spotkania tandemowe” Anny Żurek i Viry Neszew. Poruszane w nich zagadnienia obejmują edukację, język, etykietę, kulturę życia codziennego, kulturę popularną, literaturę, geografię, historię i wiedzę o społeczeństwie. Kolejność wprowadzania poszczególnych tematów zależy od faktycznego stopnia biegłości językowej uczniów z Ukrainy. Należy zaznaczyć, że propozycje

tematyczne nie stanowią zamkniętego zbioru i można je uzupełniać zgodnie z bieżącymi potrzebami uczących się.

Dzięki przyjętej perspektywie porównawczej rozwija się jednocześnie kompetencje językowe i kulturowe w języku ukraińskim, co w przypadku uczniów z doświadczeniem przymusowej migracji wydaje się ważne w momencie podjęcia decyzji przez ich rodziców o powrocie do kraju. Wspieranie wielojęzyczności i wielokulturowości ma dwustronny charakter: dotyczy zarówno uczniów ukraińskich, jak i polskich chcących rozwijać swoje kompetencje w języku i kulturze ukraińskiej. Obecne w prezentowanych materiałach liczne działania interakcyjne i mediacyjne mają umożliwić nie tylko efektywniejszą integrację z polskimi uczniami, ale też rozwijać motywację uczniów z Ukrainy do nauki języka polskiego i poznawania kultury polskiej.

Zakres tematyczny	A1	A2	B1
	Uczący się		
1. Edukacja 1.1. Szkoła w Polsce i Ukrainie 1.2. W szkole 1.3. Przedmioty szkolne 1.4. Moja sala 1.5. Na lekcji języka polskiego	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie odczytuje słowa związane ze szkołą tłumaczy je na język ukraiński wymienia różne miejsca w szkole poprawnie czyta nazwy przedmiotów szkolnych opowiada, które przedmioty lubi, a których nie lubi wymienia, co znajduje się w klasie poprawnie czyta polecenia i tłumaczy je na język ukraiński 	<ul style="list-style-type: none"> mówi, co podoba mu się w polskiej i ukraińskiej szkole krótko opisuje różne miejsca w szkole zna i tłumaczy nazwy przedmiotów szkolnych na język ukraiński porównuje, jakie przedmioty są w polskiej, a jakie w ukraińskiej szkole opisuje ulubioną salę lekcyjną zadaje umiejętnie pytania związane ze szkołą i na nie odpowiada 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje polską szkołę z ukraińską opisuje różne miejsca w szkole zna i tłumaczy nazwy przedmiotów szkolnych na język ukraiński porównuje, jakie przedmioty są w polskiej, a jakie w ukraińskiej szkole wyjaśnia, czym różni się system ocen w polskiej i ukraińskiej szkole
2. Mój tydzień 2.1. Codzienne rytuały 2.2. Plan lekcji 2.3. Czas wolny 2.4. Hobby 2.5. Sport	<ul style="list-style-type: none"> opowiada o tym, co robi w ciągu dnia mówi, co robi często, a co rzadko opowiada o planie lekcji opowiada o tym, co lubi robić w wolnym czasie 	<ul style="list-style-type: none"> układa historyjkę o swoim typowym dniu układa plan lekcji na cały tydzień układa dialogi na temat czasu wolnego opowiada o tym, co go interesuje 	<ul style="list-style-type: none"> układa historyjkę o swoim typowym dniu i dniu koleżanki lub kolegi opowiada o nietypowych zainteresowaniach mówi, jaki sport jest popularny w Polsce, a jaki w Ukrainie

Zakres	A1	A2	B1
	Uczący się		
2. Mój tydzień [...]	<ul style="list-style-type: none"> mówi, jaki sport lubi lub uprawia 	<ul style="list-style-type: none"> rozmawia o ulubionym hobby i sporcie 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje argumenty na temat ulubionej dyscypliny sportowej
3. Smacznego! 3.1. Drugie śniadanie 3.2. O której godzinie zwykle jecie obiad? 3.3. Kuchnia polska i ukraińska 3.4. Smacznie po polsku i ukraińsku 3.5. Dobre maniery przy stole	<ul style="list-style-type: none"> mówi o swoim drugim śniadaniu tłumaczy podane słowa i wyrażenia na język ukraiński opowiada o tym, co kupuje w sklepiku szkolnym i czy chodzi na stołówkę mówi, co lubi jeść rano, w południe i wieczorem mówi o tym, co mu smakuje, a co nie 	<ul style="list-style-type: none"> mówi, o której godzinie najczęściej jest w Polsce i Ukrainie śniadanie, obiad i kolacja tłumaczy podane słowa i wyrażenia na język ukraiński umawia się na spotkanie opowiada o tym, kto najlepiej gotuje w jego domu rozzróżnia, które potrawy są słodkie, a które słone zaprasza koleżanki i kolegów na swoje urodziny 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje zwyczaje kulinarne w Polsce i Ukrainie tłumaczy podane słowa i wyrażenia na język ukraiński planuje menu na wspólny obiad zaznacza na mapie Polski miejsca, skąd pochodzą najbardziej znane polskie potrawy mówi, jakie popularne potrawy zna zachowuje się kulturalnie przy stole uprzejmie zwraca się do gości
4. Grzecznie po polsku 4.1. Dzień dobry! 4.2. Proszę, przepraszam, dziękuję 4.3. Oficjalnie czy nieoficjalnie? 4.4. Przepraszam, gdzie jest...? 4.5. Szkolna etykieta	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje powitania i pożegnania używa słów <i>proszę, przepraszam, dziękuję</i> w różnych sytuacjach komunikacyjnych rozzróżnia pytanie oficjalne od nieoficjalnego odpowiednio zwraca się do dyrektora szkoły, do nauczycielki lub nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> uprzejmie pyta i odpowiada na pytanie rozzróżnia użycie form nieoficjalnych <i>ty, wy</i> od form oficjalnych <i>pan, pani, państwo</i> właściwie używa zwrotów <i>Proszę pani!</i> i <i>Proszę pana!</i> odpowiednio zwraca się do innych w różnych sytuacjach komunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> uprzejmie pyta i odpowiada na pytanie rozzróżnia użycie form nieoficjalnych <i>ty, wy</i> od form oficjalnych <i>pan, pani, państwo</i> właściwie używa zwrotów <i>Proszę pani!</i> i <i>Proszę pana!</i> odpowiednio zwraca się do innych w różnych sytuacjach komunikacyjnych mówi, jakie reguły zachowania są podobne, a jakie różne w polskiej i ukraińskiej szkole

Ciąg dalszy tabeli ze stron 26–27:

Zakres tematyczny	A1	A2	B1
4. Grzecznie po polsku [...]		Uczący się	
			<ul style="list-style-type: none"> porównuje sposoby kulturalnego zwracania się w Polsce i Ukrainie
5. Język polski i ukraiński 5.1. Podobnie czy różnie? 5.2. Internacjonalizmy 5.3. Łamańce językowe 5.4. „Fałszywi przyjaciele” 5.5. Język potoczny	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie czyta poznawane polskie słowa wymienia swoje ulubione słowa w obu językach podaje polskie odpowiedniki ukraińskich słów na podstawie poznanych reguł 	<ul style="list-style-type: none"> poprawnie czyta poznawane polskie słowa wymienia swoje ulubione słowa w obu językach podaje polskie odpowiedniki ukraińskich słów na podstawie poznanych reguł rozpoznaje styl potoczny tworzy słowniczek wyrazów potocznych związanych ze szkołą podaje najtrudniejsze, najśmieszniejsze i najładniejsze słowo w języku polskim 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia internacjonalizmy w języku polskim podaje polskie odpowiedniki wybranych internacjonalizmów porównuje internacjonalizmy w kilku językach wymienia wyrazy podobne do siebie w języku polskim i ukraińskim układa własny łamaniec językowy wymienia wyrazy, które w języku polskim i ukraińskim brzmią identycznie, a mają inne znaczenie (homonimy) poprawnie tłumaczy z języka polskiego na ukraiński zdania, które zawierają homonimy
6. Święta i tradycje 6.1. Kalendarz szkolny 6.2. Święta państwowe 6.3. Święta religijne 6.4. Tradycje i zwyczaje 6.5. Symbole narodowe	<ul style="list-style-type: none"> rozumie znaczenie wyrazów <i>ferie</i>, <i>wakacje</i>, <i>zielona szkoła</i> wymienia najważniejsze daty w roku szkolnym wymienia święta, które obchodzi się w szkole polskiej i ukraińskiej śpiewa fragment hymnu polskiego i ukraińskiego 	<ul style="list-style-type: none"> mówi, kiedy odbywa się egzamin ósmoklasisty i co to jest <i>zielona szkoła</i> tworzy własny kalendarz szkolny wymienia najważniejsze polskie święta państwowe mówi, kiedy są wybrane święta państwowe wymienia najważniejsze polskie święta religijne 	<ul style="list-style-type: none"> tłumaczy, czym różnią się święta religijne od świąt państwowych wymienia tradycje związane z wybranymi świętami rozpoznaje oraz opisuje polskie i ukraińskie symbole narodowe

Zakres	A1	A2	B1
	Uczący się		
6. Święta i tradycje [...]			<ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, co symbolizują polskie i ukraińskie symbole narodowe • planuje szkolną grę patriotyczną
7. Kultura popularna 7.1. Zdrobnienia 7.2. Kultura życia codziennego 7.3. Współcześni celebryci 7.4. Media społecznościowe 7.5. Film	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje formy zdrobnień od polskich imion męskich i żeńskich • wymienia kilku polskich i ukraińskich celebrytów (np. aktorów, piosenkarzy, sportowców) • wymienia najpopularniejsze media społecznościowe, z których korzystają uczniowie 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy formy zdrobnień od polskich imion męskich i żeńskich • wymienia tytuły swoich ulubionych filmów i seriali • wyraża opinię na temat najpopularniejszych mediów społecznościowych, z których korzystają uczniowie 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy formy zdrobnień od polskich imion męskich i żeńskich i wyrazów pospolitych • przygotowuje krótki opis ulubionego filmu lub serialu • wymienia wybrane rodzaje i gatunki filmowe • porównuje, jakie są zalety i wady korzystania z mediów społecznościowych • wymienia podstawowe zasady etykiety szkolnej • mówi, kim są znane osoby w Polsce i Ukrainie, czym się zajmują i dlaczego są popularne
8. Literatura 8.1. Fikcyjni bohaterowie 8.2. Bajki 8.3. Biografie znanych pisarzy 8.4. Czytamy poezję 8.5. Cytaty literackie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia kultowe postaci z polskich i ukraińskich bajek • wymienia zwierzęta, które często występują w bajkach • rozpoznaje polskie odpowiedniki ukraińskich imion • poznaje imiona i nazwiska popularnych polskich i ukraińskich pisarzy i malarzy 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje znanych bohaterów z polskich i ukraińskich bajek (co mają wspólnego, a czym się różnią) • podaje cechy zwierząt z bajek • rozpoznaje polskie odpowiedniki ukraińskich imion i na odwrot • wymienia imiona i nazwiska popularnych polskich i ukraińskich pisarzy i malarzy 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy krótką charakterystykę ulubionej postaci z bajki • mówi, co to jest bajka jako gatunek literacki • krótko opowiada o wybranych polskich i ukraińskich pisarzach i poetach • przytacza kilka znanych cytatów z literatury polskiej i tłumaczy ich znaczenie

Ciąg dalszy tabeli ze stron 26–30:

Zakres tematyczny	A1	A2	B1
	Uczący się		
8. Literatura [...]	<ul style="list-style-type: none"> uczy się na pamięć fragmentu wybranego wiersza i go recytuje 	<ul style="list-style-type: none"> uczy się na pamięć fragmentu wybranego wiersza i go recytuje 	<ul style="list-style-type: none"> robi plakat-zaproszenie na szkolny konkurs recytatorski recytuje z pamięci wybrany wiersz
9. Geografia 9.1. Województwa i obwody 9.2. Moja mapa Polski i Ukrainy 9.3. Atrakcje turystyczne 9.4. Krajobraz Polski i Ukrainy 9.5. Zwierzęta	<ul style="list-style-type: none"> mówi, w jakim mieszka województwie mówi, z jakiego obwodu w Ukrainie pochodzi mówi, skąd jest i skąd pochodzi jego rodzina wymienia ciekawe miejsca do zwiedzenia w swoim mieście opisuje krajobraz w swojej okolicy wymienia nazwy zwierząt dzikich i domowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia polskie województwa wymienia obwody w Ukrainie wybiera kilka atrakcyjnych miejsc na krótką wycieczkę po Polsce mówi o swoim ulubionym krajobrazie mówi, które zwierzęta są dzikie, a które domowe opowiada, jakie zwierzęta często występują w Polsce i Ukrainie 	<ul style="list-style-type: none"> podaje polskie odpowiedniki wybranych ukraińskich miast opowiada o miejscach, które zna z dzieciństwa mówi, które miejsca są dla niego/niej ważne i dlaczego rozmawia o różnych atrakcjach turystycznych w Polsce i Ukrainie rozzróżnia krajobraz wiejski, miejski, przemysłowy i naturalny mówi, jakie zwierzęta domowe lubią Polacy i Ukraińcy wyszukuje informacje, które zwierzęta są pod ochroną
10. Historia i wiedza o społeczeństwie 10.1. Drzewo genealogiczne 10.2. Mała ojczyzna 10.3. Ślady ukraińskie w Polsce i polskie w Ukrainie 10.4. Polacy w Ukrainie, Ukraińcy w Polsce 10.5. Legendy polskie i ukraińskie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia członków swojej rodziny wymienia nazwiska znanych Polaków w Ukrainie oraz znanych Ukraińców w Polsce wymienia tytuły kilku polskich i ukraińskich legend projektuje okładkę książki 	<ul style="list-style-type: none"> robi drzewo genealogiczne swojej rodziny wymienia sposoby spędzania czasu wolnego w Polsce i/lub Ukrainie opisuje popularną osobę odróżnia legendę od bajki 	<ul style="list-style-type: none"> mówi o swoich przodkach mówi, co to jest „mała ojczyzna” opisuje miejsce urodzenia/wychowania, do którego ma szczególny sentyment wymienia mniejszości narodowe i etniczne, które mieszkają w Polsce i Ukrainie

Ciąg dalszy tabeli ze stron 26–30:

Zakres	A1	A2	B1
10. Historia i wiedza o społeczeństwie [...]	Uczący się <ul style="list-style-type: none">• zaznacza na mapie Polski i Ukrainy regiony, w których mieszkają wybrane mniejszości narodowe i etniczne• opowiada ulubioną legendę		

Metody i techniki nauczania

Przeprowadzone badania empiryczne w ramach projektu „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy” ukazały potrzeby nauczycieli w zakresie pracy z uczniem uchodźczym. Odnosząc je do dodatkowych zajęć z języka polskiego, należy mieć na uwadze **stosowanie różnorodnych metod i technik nauczania**, uwzględniających specyfikę uczących się, ich oczekiwania, wiek, poziom zaawansowania w języku polskim.

Indywidualizacja procesu kształcenia ma sprzyjać realizacji założeń **edukacji pozytywnej i edukacji włączającej**, których nadrzędnymi celami są dobrostan uczących się oraz ich integracja z polskojęzycznym środowiskiem szkolnym (por. Gębal, Miodunka 2020). Ze względu na sporą nieprzewidywalność kontekstu nauczania i uczenia języka polskiego jako języka dodatkowego zaleca się, by nauczyciele przyjmowali **strategię bycia refleksyjnym praktykiem**, co zasadniczo oznacza każdorazowy namysł nad podejmowanymi działaniami w trakcie ich wykonywania oraz po ich zakończeniu (zgodnie z ideą refleksji w działaniu i refleksji nad działaniem Schöna 1983; Stankiewicz, Żurek 2014: 134–140).

Proponowane w niniejszych programach rozwiązania metodyczne wpisują się w założenia **podejścia komunikacyjnego i dydaktyki działaniowej**. Pierwsze ujęcie koncentruje się przede wszystkim na funkcjonalnym nauczaniu podsystemów języka polskiego: język jest traktowany jako narzędzie służące skutecznej komunikacji, a użytkownicy wyrażają za jego pomocą różne funkcje i intencje komunikacyjne. Podejście działaniowe – w odniesieniu do dodatkowych lekcji języka polskiego jako obcego/dru-giego – sytuje różne aktywności uczących się w bliskim im kontekście

edukacyjnym, angażując ich wiedzę i umiejętności do realizowania celów pozajęzykowych. Sprzyja temu używanie odpowiednich strategii uczenia się i strategii komunikacyjnych (zob. Żurek 2018).

Podstawowe **rekomendacje** dotyczące nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego podczas dodatkowych zajęć w szkole dotyczą następujących działań:

- przyjęcia przez nauczycieli nie tylko roli eksperta, wychowawcy i organizatora pracy uczniów, lecz przede wszystkim moderatora zajęć, doradcy, innowatora i refleksyjnego praktyka;
- profesjonalizacji zajęć dodatkowych z języka polskiego jako obcego/drugiego, polegającej na stosowaniu wypracowanych na gruncie glotodydaktyki polonistycznej metod i technik pracy;
- znajomości różnic między językiem codziennej komunikacji i językiem szkolnej edukacji;
- wprowadzenia efektywnej diagnozy kompetencji językowych ucznia uchodźczego z wykorzystaniem poziomów biegłości językowej zgodnie z ESOKJ;
- organizowania tutoringu rówieśniczego poprzez wprowadzenie polsko-ukraińskich językowych zajęć tandemowych rozwijających wzajemność międzykulturową u obu stron;
- stopniowego wprowadzania elementów języka szkolnej edukacji poprzez indywidualizację procesu kształcenia i jego dostosowanie do kompetencji językowych oraz wiedzy z danego przedmiotu ucznia uchodźczego;
- zapewnienia uczniom wartościowych i atrakcyjnych materiałów do nauki języka szkolnej edukacji oraz przedmiotowych treści edukacyjnych dostosowanych do ich poziomu znajomości języka polskiego;
- wspierania wielojęzyczności uczniów ukraińskich poprzez zadania wymagające tłumaczenia nauczanych treści na język rodzimy ucznia (np. przy użyciu dostępnych aplikacji, translatorów, słowników);
- rozwijania wiedzy uczniów uchodźczych na temat kultury polskiej za pomocą różnego rodzaju zespołowych projektów edukacyjnych i tandemów językowo-kulturowych;
- integrowania treści językowych z kulturowymi w celu kształtowaniu u nich wrażliwości międzykulturowej;

- rozpoznawania trudności i potrzeb emocjonalnych uczniów, którzy wymagają specjalistycznego wsparcia;
- rozwijania kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów.

Stosowane podczas dodatkowych zajęć języka polskiego jako obcego/drugiego techniki nauczania powinny wpisywać się w **ogólne zasady metodyczne**, do których zalicza się:

- tworzenie przyjaznej atmosfery, troska o dobre samopoczucie uczniów podczas zajęć;
- dostosowywanie materiałów dydaktycznych do wieku, zainteresowań i poziomu biegłości językowej dzieci poprzez preparowanie tekstów, streszczanie lub upraszczanie tekstów oryginalnych,
- wykorzystanie w nauczaniu języka polskiego jako obcego/drugiego bodźców ruchowych, wzrokowych, dźwiękowych;
- preferowanie indukcyjnego sposobu nauczania (od szczegółu do ogółu);
- wprowadzanie nauczania spiralnego, koncentrującego się na stopniowym opanowywaniu określonych treści, selekcji i stopniowaniu trudności materiału;
- stosowanie różnorodnych technik nauczania w celu uniknięcia monotonii podczas lekcji;
- wielokrotne powtarzanie i automatyzowanie działań językowych sprzyjające utrwalaniu zapamiętywaniu i efektywnemu wykorzystywaniu przyswojonych treści;
- wspieranie nauki języka polskiego poprzez gry komunikacyjne, techniki oparte na symulacji i odgrywaniu ról, gwarantujące zaangażowanie poznawcze, emocjonalne i behawioralne uczących się;
- różnicowanie form pracy na zajęciach (od indywidualnej, przez pracę w parach, po formy pracy grupowej);
- wychodzenie od nauczania języka polskiego jako obcego po stopniowe nauczanie języka szkolnej edukacji;
- wprowadzanie treści przedmiotowych w zakresie minimalnym, wraz z użyciem sprawności językowych;
- upraszczanie języka przekazu na poziomie wyjaśniania określonych zagadnień, wydawanych poleceń etc.;
- używanie języka w kontekście, wyjaśnianie za pomocą konkretnych przykładów, nie skomplikowanego metajęzyka;

-
- w początkowym etapie nauczanie języka, a nie wiedzy o języku;
 - odejście od literackocentrycznego modelu nauczania języka polskiego jako ojczystego na korzyść nauczania pragmatycznego (wychodzenie od problemu językowego i licznych ćwiczeń po kształcenie literackie i kulturowe);
 - zapewnienie różnorodnych materiałów do nauki języka polskiego jako obcego/drugiego, takich jak karty pracy, gry komunikacyjne, filmy, piosenki, w celu urozmaicenia procesu nauczania;
 - wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu (korzystanie z aplikacji i narzędzi internetowych, dostępnych online słowników, komunikatorów etc.);
 - stosowanie podejścia porównawczego w nauczaniu języka polskiego i kultury polskiej (porównywanie opanowanych przez uczących się systemów językowych, szukanie podobieństw i różnic).

Konkretne rozwiązania metodyczne odnośnie do podsystemów języka polskiego oraz opanowywanych sprawności językowych i działań komunikacyjnych w zakresie produkcji i recepcji zostały praktycznie wykorzystane w przygotowanych dla uczniów uchodźczych z Ukrainy materiałach dydaktycznych powstałych w ramach projektu pn. „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”.

Materiały dydaktyczne w projekcie „Integracja przez język”

Opracowane w ramach projektu materiały dydaktyczne to owoc współpracy akademickiego środowiska glottodydaktycznego, pedagogicznego i logopedycznego pochodzącego ze znaczących ośrodków w Polsce oraz lektorów języka polskiego jako obcego/drugiego, psychologów, pedagogów i nauczycieli szkół podstawowych.

Od dotychczasowych inicjatyw odróżnia je ogólnopolski zasięg oraz próba sprostania oczekiwaniom i potrzebom środowiska szkolnego, które zdiagnozowano podczas badań empirycznych, w zakresie nauczania dzieci z doświadczeniem uchodźczym z Ukrainy. Oprócz tego pracę nad materiałami poprzedzono przeglądem dostępnej literatury na temat edukacji i integracji dzieci uchodźczych w wybranych krajach europejskich oraz analizą platform edukacyjnych do kształcenia w szkołach polskich i polonijnych, stron internetowych pomocnych w nauczaniu języka polskiego jako obcego/drugiego oraz dostępnych edukacyjnych zasobów internetowych wykorzystywanych w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym (w tym uchodźczym)⁵.

Zaplanowane w ramach projektu „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy” materiały dydaktyczne opracowano z myślą o specyficznych potrzebach edukacyjnych uczniów z Ukrainy, którzy – na skutek przymusowej migracji – znaleźli się w klasach 4–8 szkoły podstawowej.

Ze względu na tematykę integracji w szczególności uwzględniono wybrane treści programowe takich przedmiotów, jak język polski jako ojczysty

5 Wnioski z badań są dostępne w opracowaniu A. Regulskiej, K. Stankiewicz, A. Żurek i A. Najdy pt. *Od edukacji do integracji uczniów uchodźczych z Ukrainy. Raport z badań*, Fundacja Wspierania Myśli Polskiej, Lublin 2023, ISBN 978-83-963994-3-4.

(z uwzględnieniem kształcenia literackiego i językowego), historia, geografia oraz wiedza o społeczeństwie. W ich przypadku same różnice programowe okazują się znaczące, a treści kształcenia są ściśle powiązane z procesem integracji uczniów ukraińskich z uczniami polskimi.

Prezentowany zbiór materiałów dydaktycznych obejmuje 12 zestawów, w skład których wchodzi:

a. dwa opracowania glottodydaktyczne służące **naucze języka polskiego jako obcego/drugiego z elementami języka szkolnej edukacji:**

- „Cztery żywioły. Język polski jako obcy/drugi z elementami geografii i biologii na poziomie A2/B1” Marty Gołębiowskiej i Joanny Łudczak⁶ – opracowanie przeznaczone dla uczniów uchodźczych z Ukrainy uczęszczających do klasy 4–6 szkoły podstawowej; zawierające – oprócz komunikacyjnej odmiany języka polskiego na poziomie A2 i B1 – podstawową leksykę z zakresu geografii, biologii i języka polskiego jako ojczystego.
- „Wczoraj, dziś i jutro. Język polski jako obcy/drugi z elementami historii i wiedzy o społeczeństwie na poziomie A2/B1” Marty Gołębiowskiej i Joanny Łudczak – materiały dla uczniów uchodźczych z Ukrainy uczęszczających przede wszystkim do klasy 7–8 szkoły podstawowej; zawiera – oprócz komunikacyjnej odmiany języka polskiego na poziomie A2 i B1 – przede wszystkim słownictwo z zakresu historii, wiedzy o społeczeństwie i języka polskiego jako ojczystego.

b. trzy zestawy wpierające **naukę o języku polskim** w sposób funkcjonalny, u podstaw których leży koncepcja integracyjnego nauczania wiedzy o języku polskim:

.....

6 Marta Gołębiowska – polonistka, glottodydaktyczka, zastępczyni dyrektora Szkoły Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców Uniwersytetu Wrocławskiego; interesuje się metodyką nauczania języka polskiego osób z pierwszym językiem wschodniosłowiańskim oraz problematyką interferencji językowej i kulturowej w kształceniu cudzoziemców.

Joanna Łudczak – anglistka, lektorka języka polskiego jako obcego, egzaminatorka na państwowych egzaminach języka polskiego jako obcego, nauczycielka z 19-letnim doświadczeniem w pracy z dziećmi i młodzieżą, obecnie wicedyrektorka w jednej z wrocławskich szkół podstawowych. Interesuje się metodyką nauczania języków obcych w różnych grupach wiekowych oraz problematyką inkluzji i edukacji dzieci z doświadczeniem migracji.

- „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy. Część 1. Jak działa język polski?” Małgorzaty Gębki-Wolak⁷ – opracowanie zawierające wybrane zagadnienia z programu nauki o języku w zakresie szkoły podstawowej klasy 4–6 i 7–8 (części mowy);
 - „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy. Część 2. Fleksja języka polskiego” Małgorzaty Gębki-Wolak – tom obejmujący wybrane zagadnienia z programu nauki o języku w zakresie szkoły podstawowej klasy 4–6 i 7–8 (fleksja imienna i werbalna);
 - „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy. Część 3. Składnia języka polskiego” Małgorzaty Gębki-Wolak – zestaw poruszający wybrane zagadnienia z programu nauki o języku w zakresie szkoły podstawowej klasy 4–6 i 7–8 (składnia).
- c. zestaw „Piszę po polsku. Ćwiczenia w redagowaniu tekstów dla uczniów z doświadczeniem migracji na poziomie A2/B1” Joanny Samp-Szulc⁸, **rozwijający sprawność pisania** różnych gatunków wypowiedzi obowiązujących w polskiej szkole, takich jak notatka, plan wydarzeń, opis przeżyć wewnętrznych, dialog, opinia, opis postaci, opis przedmiotu, pozdrowienia, SMS, list (kl. 4–6), a także opowiadanie, charakterystyka, wywiad, rozprawka, sprawozdanie (kl. 7–8), dostosowanych językowo do możliwości i potrzeb uczniów z Ukrainy, a jednocześnie pozwalający na realizację wybranych zagadnień podstawy programowej z zakresu języka polskiego (jako ojczystego).
- d. dwa zestawy pt. „Głoski wokół nas. Ćwiczenia logopedyczne dla uczniów z Ukrainy” cz. 1 i cz. 2 Marzeny Błasiak-Tytuły⁹ – seria zadań do **nauki**

.....

7 Małgorzata Gębka-Wolak – doktor habilitowana nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, profesor w Instytucie Językoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; językoznawczyni; prowadzi badania m.in. w zakresie dydaktyki i glottodydaktyki polonistycznej; w szczególności interesuje się nauczaniem gramatyki w szkołach polonijnych, w ramach nauczania języka polskiego jako obcego oraz w szkołach polskich w odniesieniu do uczniów z doświadczeniem migracyjnym.

8 Joanna Samp-Szulc – polonistka i kulturoznawczyni, absolwentka studiów podyplomowych nauczania języka polskiego jako obcego, studentka Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych i Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego (glottodydaktyka polonistyczna), od 2007 roku uczy cudzoziemców języka polskiego w kraju i w Ukrainie, lektorka i nauczycielka, metodyczka w szkole języka polskiego jako obcego.

9 Marzena Błasiak-Tytuła – neurologopedka, językoznawczyni i glottodydaktyczka. Pracuje w Katedrze Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego Uniwersytetu Komisji Edukacji

i utrwalania poprawnej wymowy trudnych dla uczniów z Ukrainy głosek języka polskiego; pomoc jest przeznaczona dla nauczycieli i lektorów języka polskiego jako obcego/drugiego pracujących z dziećmi cudzoziemskimi w wieku szkolnym.

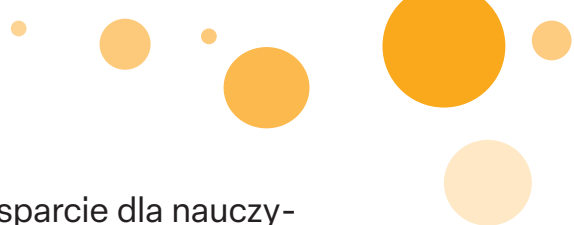
- e. zestaw „Edukacja – język – kultura. **Polsko-ukraińskie spotkania tandemowe**” Anny Żurek i Viry Neszew¹⁰ – napisany z myślą o uczniach z Ukrainy, którzy uczęszczają do klas 4–8 szkoły podstawowej, nastawiony na proces adaptacji szkolnej oraz integracji uczniów ukraińskich z polskojęzycznym środowiskiem dzięki pracy w parach lub małych grupach rówieśniczych (tzw. *peer tutoring*), wspierających naturalną i spontaniczną komunikację, kreatywność uczniów, rozwój ich zainteresowań, poczucie odpowiedzialności za proces uczenia się. Działania interakcyjne i mediacyjne nie tylko umożliwiają efektywniejszą adaptację i integrację z polskimi uczniami, ale też rozwijają motywację u uczniów z Ukrainy do zanurzenia się w języku, literaturze i kulturze polskiej;
- f. **pedagogiczno-psychologiczny niezbędnik** do pracy z uczniem uchodźczym pt. „Uczeń z Ukrainy w naszej klasie: komunikacja – integracja – emocje. Poradnik dla nauczyciela i scenariusze zajęć” Katarzyny Stankiewicz i Małgorzaty Żółtaszek¹¹ – poświęcony adaptacji szkolnej

Narodowej w Krakowie na stanowisku profesora; autorka publikacji naukowych na temat rozwoju mowy dzieci wielojęzycznych, diagnozy i terapii logopedycznej w sytuacji wielojęzyczności.

- 10 Anna Żurek** – językoznawczyni, glottodydaktyczka i logopedka; pracuje na Uniwersytecie Wrocławskim jako badaczka i dydaktyczka na stanowisku profesora, dyrektorka Szkoły Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców UWr. Jej zainteresowania naukowe obejmują zagadnienia z zakresu: teorii akwizycji języka, bilingwizmu, etykiety językowej, dydaktyki i metodyki języka polskiego jako obcego, komunikacji międzykulturowej oraz edukacji dzieci z doświadczeniem migracyjnym (w tym uchodźczym).

Vira Neszew – pracuje jako adiunkt w Centrum Badań nad Dydaktyką Języka i Literatury WNH UKSW. Literaturoznawczyni, glottodydaktyczka, polonistka, ukrainistka, pasjonatka nauczania języków obcych. Od listopada 2021 r. pełni funkcję Kierownika Ośrodka Egzaminacyjnego na UKSW, w którym organizowane są państwowe egzaminy z języka polskiego jako obcego. Jej zainteresowania naukowe: metodyka nauczania języka polskiego jako obcego oraz ukraińskiego jako obcego, doświadczenie kulturowe w nauczaniu języków obcych, literatura polska i ukraińska przełomu XIX i XX wieku.

- 11 Katarzyna Stankiewicz** – wykłada na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; z wykształcenia pedagog (edukacja ustawiczna) i polonistka z przygotowaniem do nauczania języka polskiego jako obcego; lektorka języka polskiego jako obcego/

uczniów ukraińskiego i jego rodziców, stanowiący wsparcie dla nauczycieli uczących dzieci z Ukrainy.

- g. „**Programy nauczania języka polskiego jako obcego/drugiego** w ramach dodatkowych zajęć lekcyjnych w szkole podstawowej. Poziomy A1–B1” Anny Żurek – opracowane z myślą o specyficznych potrzebach edukacyjnych uczących się podczas bezpłatnych zajęć z języka polskiego jako obcego/drugiego.
- h. „**Testy biegłości z języka polskiego** jako obcego/drugiego dla uczniów klas IV-VIII z elementami przygotowania do egzaminu ósmoklasisty. Poziomy A1-B1” Marty Gołębiowskiej – sprawdzające bieżący poziom zaawansowania uczących się uczniów z Ukrainy.

.....

drugiego. Jest zaangażowana w działania na rzecz integracji imigrantów oraz wsparcia edukacji dzieci z doświadczeniem migracyjnym, w tym uchodźczym.

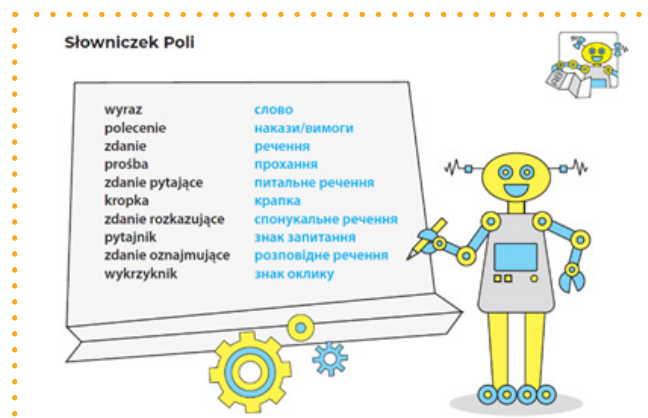
Małgorzata Żółtaszek – praktyk terapii IFS (Internal Family Systems Therapy), certyfikowana trenerka komunikacji ze specjalizacją w Porozumieniu bez Przemocy, coacherka oraz pisarka. Wspiera kobiety i mężczyzn, rodziców i dzieci, nauczycieli, pracowników korporacji, uczelni, urzędów i poradni.

Ewaluacja osiągnięć uczących się języka polskiego jako obcego/drugiego

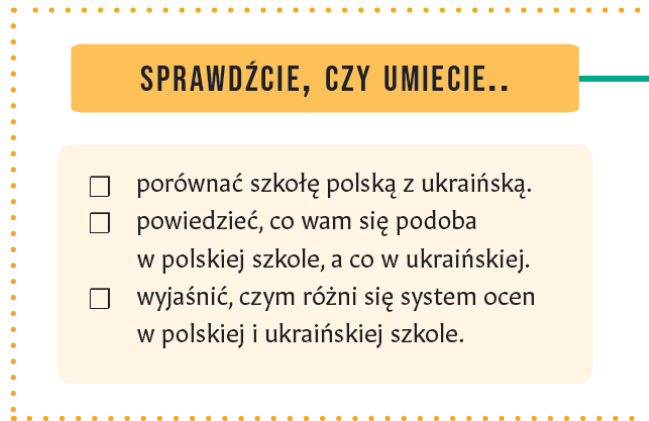
Ewaluacja osiągnięć osób uczących się języka polskiego jako obcego/drugiego podczas dodatkowych zajęć powinna się odbywać na bieżąco i regularnie. Takie podejście pozwala na odpowiedni do postępów dobór nauczanych treści, dostosowanie się do indywidualnych potrzeb i umiejętności uczniów, różnicowanie metod i technik nauczania, zwracanie uwagi na formy pracy motywujące i aktywizujące.

Do przykładowych sposobów oceniania postępów uczących się można zaliczyć:

- **gry językowe** sprawdzające w sposób komunikacyjny i zabawowy wprowadzony podczas zajęć materiał, rozwijające umiejętność współpracy w grupie (np. memory, kółko i krzyżyk, krzyżówka, kalambury, odgrywanie ról, drama, tabu, dyktando, gra planszowa, quizy, gry edukacyjne online);
- każdorazową **samoocenę** pod koniec lekcji w formie *To już wiem! To już umiem!* (np. jak w zestawie „Piszę po polsku” J. Samp-Szulc: *Wiem, co to jest notka biograficzna; Umiem wybrać słowa klucze w tekście; Umiem zapisać informacje w formie notatki graficznej; Wiem, co to jest mapa skrajzeń; Umiem tworzyć notatki obrazkowe*) lub dzięki tworzeniu słowniczków w języku polskim i języku rodzimym, jak np. w zestawach „Uczeń z Ukrainy w laboratorium mowy” M. Gębki-Wolak:

- **obustronną ocenę rówieśniczą**, jak np. podczas spotkań tandemowych w zestawie pt. „Edukacja – język – kultura” A. Żurek i V. Neszew – uczący się oceniają własne postępy w nauce języka polskiego i oceniają siebie nawzajem, pomagając koledze/koleżance w budowaniu świadomości swoich umiejętności.

SPRAWDŹCIE, CZY UMIECIE..

- porównać szkołę polską z ukraińską.
- powiedzieć, co wam się podoba w polskiej szkole, a co w ukraińskiej.
- wyjaśnić, czym różni się system ocen w polskiej i ukraińskiej szkole.

- **portfolia uczących się** służące dokumentowaniu osiągnięć i postępów w nauce języka polskiego jako obcego/drugiego poprzez gromadzenie własnych prac, napisanych tekstów, projektów, nagranych wypowiedzi, notatek, wypełnionych testów etc.;
- **testy biegłości językowej** sprawdzające opanowanie komunikacyjnych umiejętności receptywnych i produktywnych w zakresie swobodnego wypowiedzania się i działań interakcyjno-mediacyjnych, poszczególnych podsystemów językowych oraz wprowadzonego słownictwa szkolnej edukacji.

Bibliografia

Opracowania

- Dzierżawin K., 2009, *Bilingwizm polsko-ukraiński. Badania wśród ukraińskiej młodzieży uczącej się w Przemyślu*, „Kijowskie Studia Polonistyczne”, t. 15, s. 425–436.
- Gębal P., 2018, *Podstawy dydaktyki języka polskiego jako drugiego. Podejście integracyjno-inkluzyjne*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Gębal P., Miodunka W.T., 2020, *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego*, PWN, Warszawa.
- Izdebska-Długosz D., 2021, *Polsko-ukraiński interjęzyk dzieci i młodzieży na tle interjęzyka dorosłych*, [w:] *Polska i Ukraina w procesie przemian społeczno-politycznych*, P. Długosz, R. Marzęcki, M. Kamionka (red.), Warszawa, s. 62–75.
- Izdebska-Długosz D., 2021/2022, *Nauczanie języka polskiego jako obcego dzieci z doświadczeniem migracji w szkole podstawowej: sieci współpracy i samokształcenia*, „Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej”, nr 1, s. 7–22.
- Izdebska-Długosz D., 2021/2022, *Uczeń wschodniosłowiański w polskiej szkole jako wyzwanie glottodydaktyczne*, „Język Polski w Szkole Ponadpodstawowej”, nr 1, s. 113–128.
- Levchuk P., 2023, *Uczeń z Ukrainy w małopolskiej szkole w świetle badań ankietowych. Zarys problematyki*, [w:] *Wielojęzyczność jako wyzwanie społeczne, kulturowe i edukacyjne*, A. Żurek (red.), Wydawnictwo Universitas, Kraków, s. 63–73.
- Łosiak W., 2023, *Stres wojny i migracji – konsekwencje dla dzieci i młodzieży*, „Relacje międzykulturowe”, nr 1 (13), s. 108–117, <https://doi.org/10.12797/RM.01.2023.13.07> (dostęp: 20.02.2024).

- Regulska A., Stankiewicz K., Żurek A., Najda A., 2023, *Od edukacji do integracji uczniów uchodźczych z Ukrainy. Raport z badań*, Fundacja Wspierania Myśli Polskiej, Lublin.
- Schön D.A., 1983, *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*, Basic Books, New York.
- Seretny A., 2018, *Język szkolnej edukacji w perspektywie glottodydaktycznej – zarys problematyki*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 2 (22), s. 139–156.
- Seretny A., 2023, *Polszczyzna jako język szkolnej edukacji*, [w:] *Polonistyka światowa – archiwa i współczesność. Język i kultura polska w świecie*, t. 4, A. Żurek, D. Ucherek (red.), Stowarzyszenie Badaczy Popkultury i Edukacji Popkulturowej Trickster, Wrocław, s. 15–13.
- Stankiewicz K., Żurek A., 2014, *Ukryty program nauczania polskiego i niemieckiego jako języków obcych. Konteksty kulturowe*, Oficyna Wydawnicza Leksem, Łask.
- Stankiewicz K., Żurek A., 2022, *Edukacja dzieci uchodźczych w Polsce*, „Infos”, nr 5(297), BAS, s. 1–4, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1038477> (dostęp: 23.03.2024).
- Żurek A., 2018, *Strategie komunikacyjne osób dwujęzycznych. Na przykładzie polszczyzny odziedziczonej w Niemczech*, Wydawnictwo Universitas, Kraków.
- Żurek A., 2023, *Z badań nad polszczyzną Ukraińców mieszkających w Polsce. W kierunku bilingwizmu ukraińsko-polskiego*, [w:] *Wielojęzyczność jako wyzwanie społeczne, kulturowe i edukacyjne*, A. Żurek (red.), Wydawnictwo Universitas, Kraków, s. 39–62.

Poradniki metodyczne

- Bernacka-Langier A., Brzezicka E., Doroszuk S., Gębal P., Janik-Płocińska B., Marcinkiewicz A., Pawlic-Rafałowska E., Wasilewska-Łaszczyk J., Zasuńska M., 2010, *Ku wielokulturowej szkole. Pakiet edukacyjny z programem nauczania języka polskiego jako drugiego dla I, II i III etapu kształcenia (w szkołach m.st. Warszawy)*, Biuro Edukacji m.st. Warszawy, Warszawa, <http://www.wlaczpolske.pl/wielokulturowaszkola.pdf> (dostęp: 22.02.2024).
- Dąbrowska A., Dobesz, U., Pasieka M., 2010, *Co warto wiedzieć. Poradnik metodyczny dla nauczycieli języka polskiego jako obcego na Wschodzie*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa, <http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/doccontent?id=188> (dostęp: 22.02.2024).

- Gębka-Wolak M., 2019, *Metodyka pracy z uczniami z doświadczeniem migracji. Język polski w klasach 4–8*, „Edukacja”, nr 3(150), s. 68–84, DOI 10.24131/3724.190306 (dostęp: 24.02.2024).
- Jędryka B.K., 2015, *Poradnik metodyczny nauczania języka polskiego jako drugiego/obcego dla polonijnych nauczycieli wychowania przedszkolnego*, Instytut Polonistyki Stosowanej Wydział Polonistyki UW, <http://www.ips.polonia.uw.edu.pl/wp-content/uploads/pdf/PoradnikMetodycznyPrzedszkoleBKJedryka.pdf> (dostęp: 17.01.2024).
- Maliszewski B., 2020, *Gramatyka z kulturą. Przez przypadki – poradnik metodyczny*, Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców UMCS, <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2021/0802/142943-gramatyka-z-kultura-poradnik-metodyczny.pdf> (dostęp 18.03.2024).
- Młynarczuk-Sokołowska A., Szostak-Król K., 2019, *Językowa podróż po Polsce. Poradnik metodyczny z programem nauczania języka polskiego jako obcego*, <https://zpe.gov.pl/a/jezykowa-podroz-po-polsce-poradnik-metodyczny-z-programem-nauczania-jezyka-polskiego-jako-obcego/DdTRix23Y> (dostęp: 18.03.2024).
- Pamuła-Behrens M., Szymańska M., 2017, *W polskiej szkole. Materiały do pracy z uczniami z doświadczeniem migracji. Przewodnik*, <https://shorturl.at/hnvR5> (dostęp: 22.03.2024).
- Pamuła-Behrens M., Szymańska M., 2018, *Metodyka nauczania języka edukacji szkolnej uczniów z doświadczeniem migracji*, <https://bit.ly/3RcPcPp> (dostęp: 23.03.2024).
- Pamuła-Behrens M., Szymańska M., 2019, *Program nauczania języka polskiego jako drugiego dla oddziałów przygotowawczych*, Fundacja Mikołaja Reja, Kraków, <http://fundacjareja.eu/wp-content/uploads/2015/11/Program-nauczania-jezyka-polskiego-jako-drugiego-dla-oddzialow-przygotowawczych-w-szkole-podstawowej.pdf> (dostęp: 24.03.2024).
- Pamuła-Behrens M., Wrocna J., 2022, *Poradnik dla specjalistów pracujących z osobami z doświadczeniem migracji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, https://bdp.ibe.edu.pl/images/KAPP/DWUJZYCZNI_Przewodnik_dla_dwujzycznych.pdf (dostęp: 24.03.2024).
- Programy nauczania języka polskiego jako obcego: poziomy A1–C2*, 2016, wyd. 2 popr., E. Lipińska, A. Seretny, A. Rabiej, I. Janowska, P. Turek (red.), Księgarnia Akademicka, Kraków.

ISBN 978-83-963994-6-5

Projekt pn. „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźczymi z Ukrainy”, przyjęty do finansowania w drodze konkursu na realizację projektów w ramach programu pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa”, ogłoszonego komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 lipca 2021 r., numer rej. NdS/552155/2022/2022.

<http://integracja.fwmp.pl>

Programy adresowane są do uczniów z Ukrainy, doświadczających migracji przymusowej na skutek działań wojennych na terenie ich kraju, którzy biorą udział w dodatkowych lekcjach języka polskiego w polskich szkołach podstawowych. Jest to dość zróżnicowana grupa uczących się, dlatego też każdorazowo należy dostosowywać treści nauczania do ich potrzeb i bieżącego poziomu zaawansowania językowego.

[...] Programy mogą być realizowane na podstawie dostępnych podręczników napisanych z myślą o dzieciach i młodzieży uczących się języka polskiego jako obcego oraz materiałów przygotowanych w ramach projektu „Integracja przez język. Platforma dla nauczycieli pracujących z dziećmi uchodźcami z Ukrainy”.

[z części *Założenia programowe*]

O AUTORCE

dr hab. Anna Żurek, prof. UW, pracuje na Uniwersytecie Wrocławskim jako badaczka i dydaktyczka, kieruje Szkołą Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców UW, pomysłodawczyni serii wydawniczej „Glotto-Logo”, poświęconej zagadnieniom związanym z nauczaniem języka polskiego jako obcego, drugiego, odziedziczonego, wielojęzycznością i logopedią. Autorka monografii i artykułów naukowych oraz materiałów dydaktycznych do nauki języka polskiego jako obcego. Jej zainteresowania naukowe obejmują zagadnienia z zakresu: teorii akwizycji języka, bilingwizmu, etykiety językowej, dydaktyki i metodyki języka polskiego jako obcego, komunikacji międzykulturowej oraz edukacji dzieci z doświadczeniem migracyjnym (w tym uchodźczym).